NIEUWE UITGAVEN.

P. F. Dondlinger, the Book of wheat, an economic history and practical manual of the wheat industry.

Onder bovenstaanden titel verscheen ten vorig jaar, van de hand van Peter Tracy Dondlinger, oud-hoogleraar aan Fairmond College in Amerika, eene uitvoerige studie over de beteekenis van deze broodvrucht bij uitnemendheid. Door de Redactie van dit Tijdschrift daartoe uitgenoodigd, heb ik mij gaarne bereid verklaard ook de aandacht van de Nederlandsche belangstellenden op deze studie te vestigen.

In het voorwoord wordt door den schrijver er de aandacht op gevestigd, dat de groote industrieën, die machtige factoren in den opbloei van heele volkeren, van de zijde der geschiedschrijvers en der beoefenaars der economische wetenschappen, maar al te vaak niet de noodige aandacht hebben getrokken.

Het doel van den schrijver is om ten opzichte van de tarwe-industrie eene poging te wagen in de bestaande leemte te voorzien.

Over het onderwerp tarwe is veel geschreven en er bestaan tal van handboeken, welke dit gewas uit een botanisch, landbouwkundig, commercieel of industrieel oogpunt behandelen, maar tot nog toe ontbrak een werk waarin deze verschillende gegevens in onderling verband en op uitvoerige wijze behandeld worden. In die leemte te voorzien is het doel van den schrijver.

Het boek is het resultaat van een 15 jarige persoonlijke ondervinding, bijeengegaard op de tarwevelden van de Noordwestelijke Staten van Noord Amerika. Bovendien heeft de schrijver, blijkens het aan het werk toegevoegde aanhangsel, een vlijtig gebruik gemaakt van de bestaande litteratuur over dit onderwerp. Het boek is in de eerste plaats bestemd voor Amerikaansche lezers en blijkens de lijst van geraadpleegde werken is ook hoofdzakelijk uit Amerikaansche en Engelsche bron geput. Dit neemt echter niet weg dat ook voor lezers buiten Amerika, het werk met vrucht ter hand genomen kan worden.

Ten einde een denkbeeld te geven van de wijze waarop de

stof door den schrijver is behandeld, volge hier een opgaaf van de hoofdstukken waarin het werk is verdeeld. De eerste hoofdstukken zijn gewijd aan de tarwe uit een botanisch oogpunt alsmede aan de veredeling van het gewas. Vervolgens wordt de eigenlijke cultuur behandeld, alsmede het oogsten, de kosten van productie, vruchtwisseling en irrigatie, bemesting, ziekten, schadelijke insecten, transport, wijze van bewaring, handel, prijzen, maalterij, productie en consumptie en classificatie.

Van de 359 bladzijden, welke het werk bevat, is ongeveer de helft gewijd aan de eigenlijke cultuur, terwijl de andere helft de tarwe als handelsartikel behandelt alsmede de rol, welke deze vrucht speelt in de nijverheid en volksvoeding.

Het ligt niet in mijne bedoeling hier een eenigszins uitvoerige beschouwing aan Dondlinger's boek te wijden; doel van dit opstel is slechts de aandacht van belangstellenden er op te vestigen. In het eerste gedeelte, handelende over de cultuur, is uit den aard van de zaak veel te vinden wat in een uitvoerig handboek over bijzondere plantenteelt, bewerkt voor Amerikaanse toestanden, op zijn plaats zou zijn. Interessant is hetgeen daarin wordt medegedeeld over de uitkomsten in Amerika verkregen met verschillende tarwerassen uit Europa ingevoerd. Zoo zijn b. v. met uitstekend gevolg uit Zuid-Rusland ingevoerd, verschillende variëteiten van *Triticum durum*, zoog. harde of glastarwe, welke aan de droogte uitstekend weerstand bieden en welke vooral op den alkaligrond nog goed gedijen. Deze tarwesoort wordt geteelt in het gedeelte westelijk van den 100sten meridiaan, omvattende de streek van Texas tot Dakota, welke voor tarweteelt vroeger ongeschikt werd geacht.

Door den schrijver wordt ook een poging gewaagd om de productie-kosten per bushel zoowel voor Amerika als andere tarwebouwende landen te berekenen. De verkregen cijfers zijn echter weinig betrouwbaar, wat niemand zal verwonderen, die bekend is met de moeilijkheid om den kostprijs te becijferen der verschillende gewassen eener boerderij. Eigenaardig is het dat de schrijver voor Amerika tot de slotsom komt dat het voordeel aan de tarweteelt verbonden, in den regel gering is en in vele streken zelfs geen voordeel voor den teler oplevert. Dit zou dan waarschijnlijk zoo moeten worden verklaard, dat

tarwe in den wisselbouw onmisbaar is en dat het voordeel met andere teelten of met producten uit den stal wordt verkregen.

Het tweede gedeelte van het werk, handelende over transport, wijze van bewaring, handel en verwerking is verreweg het belangrijkste. Het tegenwoordige stelsel van bewaring en vervoer, waarbij reusachtige hoeveelheden geheel automatisch worden verwerkt, wordt uitvoerig beschreven. De droogvloerbare aggregatie-toestand, waarin goed gedroogd graan verkeert, werkt in sterke mate mede tot vereenvoudiging van het transport en de uiterst doelmatige inrichting van het vervoer van af de farm tot aan de plaats van consumtie dwingt stellig bewondering af.

Zooals bekend is ook aan de besturen der elevators de classificatie van het graan opgedragen en is zulks door verschillende wetten geregeld. Ook deze regeling is uiterst doeltreffend; van een loven en bieden is geen sprake; van een afgezonderd houden van partijen evenmin. De geheele oogst vormt als het ware een partij van reusachtige afmetingen volgens een vaststaanden norm in klassen ingedeeld. Alle graan wordt ingedeeld bij de klasse waartoe het volgens kwaliteit behoort en de betaling of de beleening geschiedt op officieele certificaten.

Aan het verhandelen van het graan en aan de vaststelling van den prijs in den wereldhandel, met daaraan verbonden termijnhandel en speculatie wordt door den schrijver een belangrijk hoofdstuk gewijd. Ook bij het maalderijbedrijf en den handel in meel wordt uitvoerig stilgestaan, alsmede bij de verschillende wijzen van gebruik van tarwe als voedingsstof. Het komt ons echter voor dat dit laatste gedeelte van het werk niet het best is geslaagd en dat er verschillende handboeken bestaan waar dit onderwerp op degelijker wijze is behandeld.

Het laatste hoofdstuk is gewijd aan berekeningen en beschouwingen aangaande de wereld-productie van tarwe. Dit gedeelte schijnt ons met veel zorg te zijn bewerkt en het levert een belangrijke bijdrage tot de kennis van de beteekenis van tarwe als artikel op de wereldmarkt. Of de opgegeven cijfers betrekking hebbende op land gelegen buiten Amerika wel in alle opzichten betrouwbaar zijn, valt echter te betwijfelen. Zoo wordt b. v. op bl. 316 opgegeven dat Nederland en Roumenië ieder jaarlijks 25.000 bushels tarwe uitvoeren, wat echter wat Nederland aangaat geheel bezijden de waarheid is, daar ons land,

evenals Engeland wat tarwe betreft slechts, voor een klein deel voorziet in eigen behoefte en in dit te kort door invoer uit het buitenland moet voorzien.

Met hetzelfde voorbehoud laten wij hieronder volgen een staat aangevende de productie van tarwe in verschillende landen en werelddelen, die al moge zij, dan ook niet op volkomen betrouwbare gegevens berusten, toch een interessant overzicht levert van de beteekenis van de tarweteelt in de verschillende streken der aarde.

Staat aangevende de tarweoogst in onderstaande
landen in duizendtallen bushels.

Naam van het land.	1901.	1904.	1906.
Vereenigde Staten.	748.460	552.400	735.261
Canada	91.424	74.834	131.614
Groot Brittanje en Ierland.	55.581	39.083	62.354
Noorwegen	300	212	300
Zweden	4.193	5.417	6.227
Denemarken	4.548	4.302	4.400
Nederland	4.231	4.423	4.700
België	14.143	13.817	13.000
Frankrijk	310.938	298.826	324.725
Spanje	136.905	95.377	154.090
Portugal.	10.000	6.500	8.000
Italië.	164.587	150.664	168.000
Zwitserland.	4.400	4.000	4.000
Duitschland.	143.315	139.803	144.754
Oostenrijk-Hongarije . . .	180.900	204.535	268.574
Roemenië	72.386	53.738	113.867
Bulgarije	24.000	42.000	55.000
Servië	8.102	11.700	13.211
Europ. Turkije.	22.000	23.000	22.000
Griekenland.	6.400	6.000	8.000
Europ. Rusland	401.772	622.487	450.000
Aziat. Rusland.	61.149	86.412	56.000
Britsch Indië	264.825	359.936	319.586
Algerie	32.244	25.484	28.000
Egypte	12.000	12.000	12.000
Australië.	49.877	76.488	70.681
Nieuw Zeeland	6.733	8.140	7.013
Noord Amerika	851.905	636.234	872.771
Zuid Amerika	87.417	155.185	155.337
Europa	1513.797	1726.084	1825.733
Azie	395.574	518.589	444.786
Afrika	50.672	50.003	46.813

Merkwaardig is het dat in den loop der tijden de productie-streken van tarwe zich zoo aanmerkelijk hebben verplaatst. In den tijd van de Pharao's en in den bloeitijd van het Romeinsche Rijk, was Egypte het belangrijkste handelscentrum voor de tarwe. Jaarlijks werd ongeveer 20.000.000 bushels tarwe van Egypte naar Rome gezonden. Mauritiana en Numidie, het tegenwoordig Algerië en Tunis, waren ook gedurende langen tijd de stapelplaatsen van graan voor de Eeuwige stad. Dit alles heeft zich gaandeweg geheel gewijzigd en nieuw ontgonnen gebieden hebben den tarwebouw overgenomen.

Zal, zoo vraagt de schrijver, in verband met de toeneming der bevolking de productie gelijken tred houden met de stijgende vraag? Met het oog op de groote uitgestrektheden gronds geschikt voor tarwecultuur, welke nu nog braak liggen, geeft schrijver daarop een geruststellend antwoord.

Het noordelijk halfrond produceert ongeveer 95 pCt. van den wereld tarweoogst. Voor de bevolking van dit halfrond is echter die hoeveelheid nog niet voldoende, maar wordt bovendien een groot deel van den oogst van het zuidelijk halfrond ook nog verbruikt. Ongeveer 75 pCt. van de totaal tarweoogst wordt voortgebracht in zeven landen ten noorden van den equator. Europa produceert meer dan de helft van den geheelen voorraad, maar haar bevolking verbruikt bovendien het geheele overschot van de verdere wereldproductie. De geheele wereldproductie van tarwe gaat vooruit en bedraagt thans ongeveer drie en half biljoen bushels.

Resumeeren wij ten slotte ons oordeel over Tracy Dondlingers werk dan luidt dit in het algemeen gunstig. De schrijver is naar het ons voorkomt er in geslaagd in overzichtelijken vorm een zeer lezenswaardig geheel te leveren.

Het werk maakt den indruk dat, wat de Amerikaansche gegevens betreft en deze vormen verreweg de meerderheid, deze op goeden grondslag berusten.

Een eigenlijk studieboek is het niet en over verschillende onderdeelen in het werk behandeld bestaat een meer diepgaande litteratuur, waarvan, wat de Amerikaansche en Engelsche betreft, door den schrijver met vrucht schijnt gebruik gemaakt.

F. B. LÖHNIS.